

A Perspective on Crime in Urban Contexts

Seyed Nooruddin Amiri¹, Mahsa Dehghanian²

Received: 09 - 04 - 2024

PP. 1-34

Accepted: 04 - 06 - 2024

Abstract

Background and Objective: Security and social problems such as crime and violence have always been discussed in urban societies as an important phenomenon. Since the past, security has been a very important issue in life and societies, and lack of security has always disrupted the process of life. Given the expansion of urbanization and the prevalence of social insecurity in cities, it becomes necessary to find a solution to enhance security. The aim of the research is to identify the factors affecting the inefficiency of the context and space of the Niayesh town of Bushehr and to provide appropriate solutions to prevent crime.

Method: This research is applied in terms of purpose and analytical in terms of method. The data collection method was through document studies from databases such as the police department and the police force. Then, the questionnaires were analyzed using SPSS software and the results were presented in the form of a crime table with its factors and impacts.

Findings: The research findings indicate that the Niayesh town does not have sufficient security in dealing with crime and it is necessary to take the necessary measures in this regard so that all segments of the population living in the town can be secured.

Conclusion: Based on the results obtained from the first statistical test conducted using the one-sample t-test, it can be concluded that there is a relationship between the rate of crime, it's occurrence and the lack of proper lighting in the neighborhood. Based on the results of the second hypothesis test conducted using the one-variable t-test, it can be stated that abandoned lands and buildings harm the security of the Niayesh town.

Keywords: Criminalization, Physical Approach, Urban context, Niayesh Town, Bushehr.

Reference: Amiri, Seyed Nooruddin, & Dehghanian, Mahsa (2024). "A Perspective on Crime in Urban Contexts". *Quarterly Of Disciplinarry Geography*, 12(46), pp. 1-34.

1- Assistant Professor of Urban Engineering, Department of Urban Engineering, Faculty of Arts and Architecture, Persian Gulf University. (Corresponding author email: n.amiri@pgu.ac.ir).

2- PhD Student of Urban Planning, Department of Urban Engineering, Faculty of Arts and Architecture, Yazd University. (Email: mahsadehghanian1377@gmail.com)..

مقاله: پژوهشی

نگرشی بر ارتکاب جرم در بافت‌های شهری

سید نورالدین امیری^۱، مهسا دهقانیان^۲

پذیرش: 1403/03/15

از صفحه 1 تا 34

دریافت: 1403/01/21

چکیده

زمینه و هدف: مسائل اجتماعی و امنیت همواره در جوامع شهری به‌عنوان پدیده‌ای مهم مورد بحث قرار گرفته است که جرم و خشونت از جمله این مسائل است. از گذشته، امنیت یک مقوله بسیار مهم در زندگی و جوامع بوده است و نبود آن همواره در روند زندگی اختلال ایجاد کرده است. با توجه به گسترش شهرنشینی و رواج ناامنی‌های اجتماعی در شهرها، راه‌کار جهت افزایش امنیت ضرورت یافته است. هدف پژوهش شناسایی عوامل مؤثر در ناکارآمدی بافت و فضای شهرک نیایش بوشهر و ارائه راه‌کارهای مناسب جهت پیش‌گیری از جرم است.

روش: این پژوهش به‌لحاظ هدف کاربردی و از نظر روش تحلیلی است. روش جمع‌آوری داده‌ها از طریق مطالعات اسنادی از پایگاه‌هایی نظیر: اداره پلیس و نیروی انتظامی به‌دست‌آمده است. سپس به کمک نرم‌افزار اسپاس پرسش‌نامه‌ها تحلیل شده و نتیجه به‌صورت جدول جرم‌خیزی و عوامل و آثار آن خارج شده است.

یافته‌ها: یافته‌های پژوهش گویای آن است که شهرک نیایش از امنیت کافی در مقابله با جرم‌خیزی برخوردار نبوده و لازم است که تمهیدات لازم در این باره به‌عمل آید تا همه اقشار ساکن در شهرک بتوانند در آسایش باشند.

نتیجه‌گیری: بر اساس نتایج به‌دست‌آمده از آزمون آماری اول انجام شده به روش تی تک نمونه‌ای می‌توان نتیجه گرفت که میزان بزه‌کاری و وقوع جرم و عدم نورپردازی مناسب در محله رابطه برقرار است و بر اساس نتایج حاصل از آزمون فرضیه دوم که به روش تی تک متغیره صورت پذیرفت این‌گونه می‌توان بیان کرد زمین‌ها و ساختمان‌های رهاشده به سطح امنیت شهرک نیایش آسیب وارد می‌کند.

کلیدواژه‌ها: جرم‌خیزی، رویکرد کالبدی، بافت شهری، شهرک نیایش، بوشهر.

استناددهی (APA): امیری، سید نورالدین، و دهقانیان، مهسا (1402). «نگرشی بر ارتکاب جرم در بافت‌های شهری». *پژوهشنامه جغرافیای انتظامی*، 12(46)، صص 1-34.

1- استادیار مهندسی شهرسازی، گروه مهندسی شهرسازی، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه خلیج فارس. (رایانامه نویسنده مسئول: n.amiri@pgu.ac.ir)

2- دانشجوی دکتری شهرسازی، گروه مهندسی شهرسازی، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه یزد. (رایانامه: mahsadehghanian1377@gmail.com)

مسائل اجتماعی و به‌دنبال آن امنیت همواره در شهرها و جوامع شهری به‌عنوان پدیده‌های مهم مورد بحث قرار گرفته‌اند که جرم و خشونت از جمله این مسائل است. از گذشته تاکنون، امنیت یک مقوله بسیار مهم در زندگی و جوامع بوده است و نبود آن همواره در روند زندگی اختلال ایجاد کرده است. با توجه به گسترش شهرنشینی و به‌تبع آن رواج ناامنی‌های اجتماعی در شهرها، راه‌کارهای افزایش امنیت در شهرها ضرورت یافته است (بهزادپور و ساروخانی، 1399). از طرفی افزایش امنیت در شهرها و فضاهای شهری باعث سرزندگی، افزایش شور و شوق، زیبایی فضاها و افزایش تعاملات می‌شود و نبود آن جرم و خشونت، بزه‌کاری و فضاهای ناامن پدیدار خواهد شد (حسینیون، 1386: 87). یکی از نشانه‌های فضای شهری موفق و کارآمد آن است که فرد در خیابان‌های مملو از بیگانگان احساس امنیت فردی و اطمینان کند (حیدری و حضرتی، 1399: 234).

مکان و ویژگی‌های خاص آن نقش مهم و به‌سزایی در وقوع یا پیشگیری از وقوع جرم ایفاء می‌کند. چراکه مکان به‌عنوان یکی از مهم‌ترین ارکان تحقق جرمی از قبیل سرقت همواره مطرح بوده است و ویژگی‌های خاص محیطی مانند شلوغی و خلوتی، روشنایی و تاریکی خیابان‌ها و نوع طراحی و ساخت اماکن گوناگون می‌تواند مجرمین بالقوه را به ارتکاب سرقت ترغیب کرده و یا با دشوار نمودن ارتکاب جرم و افزایش خطر ناشی از آن، آن‌را از ارتکاب عمل مجرمانه منصرف نماید. هرچند که شهرها کانون اصلی رشد و توسعه انسانی و تمدن‌ساز هستند و یکی از اهداف پیدایش شهر امنیت، آرامش و آسایش است (نصیری و همکاران، ۱۴۰۲). اما ضمن وجود امنیت و آسایش در شهرها در طول تاریخ ناامنی و جرم در شهرها هم مسئله‌ای مهم بوده است. برای نمونه تحت تأثیر عوامل و شرایطی بخش‌هایی از فضاهای شهری زمینه و بستر رشد جرم را فراهم ساخته است. بعضی از فضاها و مجموعه‌هایش دلکش، روح‌افزا، شادآفرین و آرام‌بخش‌اند و برخی وحشت‌زا، ترسناک، هولناک و خشونت‌زا می‌شوند؛ بنابراین یکی از اقدامات برنامه‌ریزان و مدیران شهری شناسایی

مکان‌های جرم‌خیز و کنترل و کاهش این فضاها در سطح شهر است (کلانتری و همکاران، ۱۳۹۹).

مشاهدات میدانی در سطح شهر بوشهر مشخص می‌سازد که علاوه بر این‌که در بوشهر مکان‌های شهری با امنیت کم وجود دارد بلکه مکان‌های شهری ساخته‌شده قدیمی تبدیل به فضاها در جرم‌خیز شده است. به همین جهت فضاهایی بی‌هویت و ناآشنا زیادی به وجود آمده که این فضاها بی‌هویت شهری به‌موازات رشد خود از یک‌سو می‌تواند جرم را افزایش دهد و از سوی دیگر خشونت و ترس به‌نوبه خود موجب واکنش‌های روان‌شناختی و رفتاری شهرنشینان از جمله تمایل به کناره‌گیری از زندگی شهری، عدم اطمینان به دیگران، دوری جستن از مکان‌های خاص، اخذ تدابیر حفاظتی، تغییر فعالیت‌های روزمره و عدم مشارکت در اعمال جمعی شود. این مسئله نیز به‌نوبه خود فضاها را ناامن‌تر می‌سازد. شناسایی فضاها بی‌دفاع و منظم و امنیت شهری، معطوف به فلسفه وجود این دو مفهوم و رابطه کنش متقابل آن‌ها در جامعه است و از بنیادی‌ترین مؤلفه‌های هر جامعه محسوب می‌شود؛ بنابراین در هر جامعه این تجهیز و امنیت، از هم‌پاشیدگی آن جامعه خواهد بود. در مقابل، زیربنای هر سازمان پایدار اجتماعی متشکل از مؤلفه‌های و متناظر آن‌ها نظم و امنیت اجتماعی است (صالحی، ۱۳۸۷: ۱۲۵).

این رویکرد تا پژوهش‌های انجام‌شده، به بررسی جرم و جنایت در مجتمع‌های مسکونی پرداخته‌اند اما این پژوهش به‌دنبال آن است که عوامل مکانی، اجتماعی، و اقتصادی مؤثر در بروز بزه‌کاری در شهر بوشهر را شناسایی کند و سعی در حذف آن‌ها نسبت به گذشته داشته باشد. با نگاهی به گسترش شهرنشینی و روند توسعه شهری، می‌توان دریافت که برقراری امنیت در ساختار شهری و برخورداری شهروندان از احساس امنیت در ابعاد اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و محیطی اهمیت فزاینده دارد.

در راستای پژوهش، اهداف و پرسش‌هایی مطرح شده است که در زیر بررسی شده است:

هدف اصلی این پژوهش، شناسایی عوامل مؤثر در ناکارآمدی بافت و فضای شهری محله و ارائه راه‌کارهای مناسب جهت پیش‌گیری از جرم و ارتقای امنیت در شهرک نیایش بوشهر است.

پرسش اول: ارتباط بین میزان تراکم جمعیت و ساختار کالبدی محله و افزایش جرم چگونه است؟

پرسش دوم: مهم‌ترین عوامل مؤثر در توزیع فضایی جرائم شهری محله نیایش شهر بوشهر چه عواملی است؟

در ادامه فرضیه‌های مرتبط با اهداف و پرسش‌هایی نیز مطرح شده است که عبارت‌اند از:

۱- بین میزان بزه‌کاری و وقوع جرم و عدم نورپردازی مناسب در نیایش شهر بوشهر رابطه برقرار است.

۲- زمین‌ها و ساختمان‌های رهاشده به سطح امنیت شهرک نیایش آسیب وارد می‌کند.

پیشینه و مبانی نظری

پیشینه پژوهش

در خصوص مطالعات انجام‌شده پیشین در جدول شماره یک اشاره شده است. در این مطالعات بیش‌تر به موضوع برنامه‌ریزی و طراحی محیطی به‌منظور پیش‌گیری از جرم و خشونت و ارتقای امنیت در فضاهای شهری است. روش پژوهش اکثر آن‌ها توصیفی تحلیلی بوده است و بعضی موارد هم از روش توصیفی تحلیلی با مطالعات اسنادی و میدانی انجام گرفته است. به‌عنوان مثال، در مطالعات انجام‌شده که اکثر مطالعات به روش پیش‌گیری از جرم از طریق طراحی محیطی است، یافته‌ها و نتایج کلی نشان از بهبود کیفیت زندگی شهروندان، تشویق طبقات اجتماعی به حضور در شهر، افزایش میزان مشارکت محله‌ای، امکان‌دهی به رفتارهای امن، طراحی فضاهای سبز در محلات ناامن هم‌چنین توجه به اصول شاخص‌های طراحی بهینه محیط و همکاری مدیریت

شهری و توزیع کاربری‌های مختلف در سطح محله یا خیابان داده است. با کمک این موارد می‌توان امنیت را به مقدار فراوانی در سطح یک محله یا خیابان ارتقاء داد؛ هم‌چنین به افزایش تعاملات، افزایش سرزندگی و رونق یک فضای شهری کمک کرد. در این پژوهش از شاخص‌های کمی استفاده شده است و روش نیز توصیفی تحلیلی است و به بررسی رابطه بافت شهری با جرم می‌پردازد. در این پژوهش هم‌چنین از پرسش‌نامه برای بررسی این رابطه استفاده شده است.

جدول شماره 1: پیشینه پژوهش

نویسندگان	عنوان	هدف	روش	یافته‌ها و نتایج
عبدی و علیزاده (1395)	کاربست ویژگی‌های مکان امن و پایدار به منظور ارتقای امنیت فضاهای شهری؛ نمونه پژوهشی محدوده مرکزی شهر سنندج	شناسایی ویژگی فضای شهری	توصیفی- تحلیلی	عوامل دسترسی و جابه‌جایی، مدیریت و نگهداری سایت و ساختار از اهمیت بالایی برای تدوین برنامه‌های پیشنهادی به‌منظور باز توسعه فضاهای مرکز شهر سنندج برخوردار هستند.
حیاتی و حاتمی (1397)	بررسی عوامل مؤثر بر کاهش جرائم فردی و افزایش امنیت در فضاهای شهری با استفاده از نظریه CPTED	ارتقاء امنیت برای کاهش جرائم فردی و اجتماعی در محیط شهری با رویکرد CPTED	تحلیلی- منطقی	کاهش جرائم شهری، بهبود کیفیت زندگی، افزایش رضایت‌مندی شهروندان، تشویق طبقات اجتماعی به حضور در شهر افزایش فعالیت‌های اجتماعی و اقتصادی، افزایش میزان مشارکت محله‌ای، ارتقای حس تعلق به مکان زندگی و ماندگاری بیش‌تر در محلات
حاتمی نژاد و همکاران (1399)	نقش فضاهای شهری در خلق الگوهای رفتاری ناهنجار با تأکید بر عامل پیش‌گیری از وقوع جرم در محله	دستیابی به الگویی از برنامه‌ریزی و طراحی شهری برای جلوگیری از خلق الگوهای رفتاری ناهنجار در محله چهارباغ منطقه ثامن جرم در محله مشهد	توصیفی- تحلیلی	68 درصد از شهروندان وضعیت امنیت را در سطح محله چهارباغ، نامناسب و کاملاً نامناسب می‌دانند و هم‌چنین ساختار و بافت فیزیکی، مسائل اجتماعی و میزان تراکم و شلوغی محله به دلیل واقع‌شدن در بافت پیرامون

نویسندگان	عنوان	هدف	روش	یافته‌ها و نتایج
	چهارباغ منطقه ثامن مشهد			حرم مطهر و جذب 24 میلیونی زائر
نایی و سلیمانی (1396)	بررسی رابطه وضعیت کالبدی فضایی، جرم و احساس امنیت در فضاهای شهری (پیاده روهای خرم‌آباد)	بررسی رابطه میان کیفیت طراحی شهری، جرم و احساس امنیت در پیاده‌روهای شهر خرم‌آباد	میدانی	بین امکان ارتکاب جرم و احساس امنیت رابطه معکوس و معناداری وجود دارد.
خانعلی زاده و تاج‌الدین (1397)	عوامل اجتماعی مؤثر بر بروز خشونت در فضای عمومی شهر تهران	بررسی ارتباط بین متغیرهای احساس محرومیت اجتماعی، مدارای اجتماعی و سرمایه اجتماعی	میدانی	بین محرومیت اجتماعی و شاخص‌های آن از خودبیگانگی، انزوای اجتماعی و عدم رضایت از زندگی وجود دارد.
کلانتری و همکاران (1398)	تحلیل فضایی بزه‌کاری در بافت‌های ناکارآمد شهری، مطالعه موردی: محله هرندی، منطقه 12 تهران	تحلیل فضایی بزه‌کاری در بافت ناکارآمد محله شهید هرندی در منطقه 12 تهران	توصیفی-تحلیلی	کانون‌های جرم‌خیز در محله هرندی به صورت تصادفی توزیع شده است. بررسی‌ها نشان می‌دهد که مجرمان و بزه‌کاران در انتخاب زمان و مکان بزه‌کاری منطقی عمل می‌کنند و مناسب‌ترین و کم‌خطرترین مکان‌ها و شرایط را برای اعمال مجرمانه برمی‌گزینند.
الیاسی و همکاران (1395)	بررسی رابطه طراحی فضای شهری با گرایش به ارتکاب جرم شهروندان و راه‌کارهای پیش‌گیری از آن (مورد مطالعه: خیابان‌های شهر اصفهان)	بررسی نقش فضاهای شهری طراحی‌شده در میزان گرایش به ارتکاب جرم در 5 خیابان از شهر اصفهان	میدانی	هم‌بستگی معکوسی بین میزان طراحی‌شدگی فضاهای شهری و میزان ارتکاب جرم وجود دارد؛ و خیابان‌ها و مقایسه با خیابان‌های دیگر، فضاهای مناسب‌تری را برای بروز و ارتکاب جرم فراهم می‌آورد.
جزایری و احمدی (1397)	برنامه‌ریزی شهری در راستای پیشگیری از جرم و ارتقای سطح امنیت در فضای شهری (نمونه موردی: نقش کالبدی شهر (برنامه‌ریزی به‌همراه طراحی شهری) در کاهش از جرائم شهری در رویکرد CPTED		توصیفی-میدانی	به نتایجی هم‌چون رابطه مستقیم فضاهای بی‌دفاع با افزایش ناامنی و سامان‌دهی فضاهای قابل دفاع برای کنترل امنیت رسیده‌اند.

نویسندگان	عنوان	هدف	روش	یافته‌ها و نتایج
	محلّه نمد مال‌های شهرکرد)			
عامری و همکاران (1399)	طراحی محیطی و تأثیر آن در پیش‌گیری جرم در فضاهای پیرا شهری کلان شهر کرج مورد: هشتگرد	طراحی محیطی و تأثیر آن در پیش‌گیری از جرم در فضاهای پیرا شهری کلان‌شهر کرج مبتنی بر رویکرد CPTED در هشتگرد است.	توصیفی- تحلیلی	میزان هم‌بستگی بین شاخص‌های طراحی محیطی و پیش‌گیری از جرم در منطقه پیرا شهری هشتگرد برابر با 0/68 درصد است، این مقدار گویای هم‌بستگی قوی بین دو متغیر است.
بهزاد پور و ساروخانی (1399)	بررسی میزان پیش‌گیری از جرم با استفاده از طراحی محیط (CPTED)	پیش‌گیری از جرم از طریق طراحی محیط	توصیفی- تحلیلی	ساختار اجتماعی و معماری در شهر تأثیر به‌سزایی در کاهش و افزایش جرم در جامعه را ایفاء می‌کند.
Sukartini et al (2021)	تأثیر فضاهای سبز شهری بر احتمال وقوع جرم شهری در اندونزی	بررسی رویکرد تفاوت در تفاوت‌ها را برای تعیین کمیت تأثیر فضاهای سبز شهری بر احتمال وقوع جرم با استفاده از داده‌های سه منطقه بزرگ شهری در اندونزی	توصیفی- تحلیلی	تأثیر منفی و معنادار فضاهای سبز جدید شهری بر احتمال وقوع جرم در سطح بخش‌های شهری است. احتمال جرم در بخش‌هایی که فضای سبز خود را از دست‌داده‌اند بسیار زیاد است.
ABU- LUGHOD (2006)	برنامه‌ریزی برای کاهش جرم و جنایت: تحلیل اجتماعی، متغیرهای اقتصادی و فیزیکی در شهرهای ایالات متحده	ویژگی‌های فیزیکی شهرها در تغییر متغیر وابسته که از نظر آماري بیش از سهم متغیرهای اجتماعی و اقتصادی است، سهم معناداری دارد.	توصیفی- تحلیلی	راهبردهای پلیسی و بهبود در طرح‌های فیزیکی، تنظیمات طراحی شهری و معماری می‌توانند با موفقیت برای کاهش جرم اصلاح شوند.
شپلی و همکاران (2019)	تأثیر فضای سبز بر جرائم خشونت‌آمیز در محیط‌های شهری: ترکیبی از شواهد	حضور طبیعت در محیط‌های شهری می‌تواند جرائم خشن را کاهش دهد، ایجاد دستور کار برای تحقیقات آینده بر اساس شکاف‌هایی که به‌عنوان بخشی از این ارزیابی شناسایی می‌شوند، برای کشف سازوکارهایی که ممکن است	توصیفی- تحلیلی	وجود پارک‌ها و سایر فضای سبز باعث کاهش جرم و جنایت شهری می‌شود.

نویسندگان	عنوان	هدف	روش	یافته‌ها و نتایج
		برای تعامل بین طبیعت شهری و جنایات خشونت‌آمیز		
یزدان فرو همکاران (2012)	به کارگیری ایده‌های طراحی برای ارتقای امنیت فضاهای شهری	هدف اصلی این مقاله دست‌یابی به حیاتی‌ترین عوامل افزایش فضاهای ایمن شهری است.	توصیفی-تحلیلی	پیش‌گیری از جرم عمدتاً از طریق اعمال قلمرو، نظارت و عوامل تعامل اجتماعی در طراحی محیطی محقق می‌شود.
ایزابلا چیودی (2016)	پیش‌گیری از جرم از طریق طراحی و برنامه‌ریزی شهری در عصر شهر هوشمند: چالش انتشار-CP-UDP در ایتالیا: یادگیری از اروپا	تحلیل رابطه بین پیشگیری از جرم از طریق طراحی و برنامه‌ریزی شهری (CP-UDP) و مشارکت الکترونیکی در برنامه‌ریزی شهری	توصیفی-تحلیلی	به‌عنوان یک راهبرد پیش‌گیرانه و بالقوه مؤثر پیش‌گیری از جرم، نقش مهمی را در اجرای شهرهای ایمن‌تر ایفاء می‌کند.
وایت (1998)	فضاهای عمومی و پیش‌گیری از جرم اجتماعی	بررسی مسائل مربوط به اماکن عمومی، برنامه‌ریزی شهری و پیش‌گیری از جرم اجتماعی	توصیفی-تحلیلی	برای پیش‌گیری از جرم باید فضای فرهنگی و زیرساخت‌های مادی خاصی ایجاد شود.
گارسیا گروانتس (2020)	خشونت و ناامنی در فضای شهری: رویکردی تحلیلی بر اساس چارچوب اکولوژیکی خشونت	درک دقیق‌تر خشونت و ناامنی شهری، چارچوبی تحلیلی برای سازمان‌دهی و درک سطوح مختلف عوامل خطر در تعامل برای ظهور خشونت در مناطق شهری	توصیفی-تحلیلی	جنبه‌های فیزیکی جامعه منعکس‌کننده و شکل می‌دهد که چگونه زندگی در آن زندگی می‌شود، بنابراین افزودن یک بُعد شهری به چارچوب اکولوژیکی امکان تشخیص و در نظر گرفتن آن را در مطالعه خشونت فراهم می‌کند.
گیمنز و همکاران (2021)	شهرها و خشونت: تحلیل تجربی مورد کاستاریکا	درک تأثیر شهرنشینی بر جرائم خشونت‌آمیز-به‌ویژه قتل در کاستاریکا	توصیفی-تحلیلی	درجه تمرکز شهری نقش کلیدی در توضیح میزان قتل دارد، درحالی‌که سایر موارد برابر هستند. این اثر پیش‌رونده است: هر چه تمرکز شهری بیشتر باشد، افزایش نرخ قتل بیشتر می‌شود. این رابطه سببی در جرائمی غیر از قتل مشاهده نمی‌شود.

چارچوب نظری

امنیت: امنیت واژه‌ای است با شاخص‌های ذهنی و ویژه که به آرامش و حس رضایت و آسایش در یک محیط اشاره دارد. مفهوم امنیت به دفاع کردن از خود، خانواده و ... بازمی‌گردد. در فضای شهری از یک طرف با بزه و بزه‌دیده ارتباط برقرار می‌کند (بهزادپور و ساروخانی، ۱۳۹۹: ۳). بر اساس نظریه نیازها در هرم مازلو در ۱۹۶۸، امنیت از نیازهای ضروری و پایه برای تعالی انسان تلقی می‌شود (ایزدی و حقی به نقل از الیاس‌زاده مقدم و ضابطیان، ۱۳۸۹). احساس امنیت در واقع به معنای رفع خطر و استفاده بهینه از فرصت. هم‌چنین امنیت دارای دو وجه است. در وجهی، امنیت درگرو نبود خطر و در وجهی دیگر به معنای کسب فرصت و ارزش‌هاست (ساروخانی و نویدنیا، ۱۳۸۵: ۸۸). امنیت موهبتی است که به زندگی جریان می‌دهد و در نبود آن حیات می‌میرد (نویدنیا، ۱۳۸۸: ۳۱). امنیت خود، دارای ابعاد گسترده است و در حوزه شهری، به معنای آرامش، آسایش و ایمنی در شهرهاست. هم‌چنین نوعی احساس است که به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های کیفیت زندگی محسوب می‌شود (کوزن^۱، ۲۰۰۵). امنیت در فضاهای عمومی از اهمیت بسیار بالایی برخوردار است از مؤلفه‌های اصلی است و عواملی مانند فقدان روشنایی مناسب، آلودگی بصری، ترافیک، نبود مبلمان مناسب شهری و ... از عوامل کالبدی هستند که به‌طور مستقیم در امنیت یک فضا نقش دارند. امنیت یکی از ابعاد کیفی زندگی انسان است که در آن مردم، افراد و اجتماعات به اندازه کافی در امان بوده و یا قادر به کنار آمدن با پیامدهای مخاطرات می‌باشند و چنان‌چه به تنهایی توانایی کنار آمدن با مخاطرات را نداشته باشند، به آن‌ها در این امر یاری رسانده می‌شود (دیویس، ۱۴۰۱: ۲۹).

از مهم‌ترین مؤلفه‌های مهم و مؤثر در ایجاد امنیت و ارتقای امنیت در فضاهای شهری می‌توان به نظارت، کاربری، مبلمان شهری، بافت شهری، شبکه معابر، نور، آسایش، خوانایی، کیفیت بصری و محیطی و ایمنی اشاره کرد. عوامل مؤثر در احساس امنیت از نظر علم جامعه‌شناسی به این صورت است: 1-

بی‌نظمی اجتماعی، 2- درک از بروز جرائم، 3- حمایت اجتماعی، 4- ریسک کردن (بهزادپور و ساروخانی، 1399: 3).

فضای شهری: فضای شهری در واقع مکان سکونت گروهی از انسان‌ها و محل فعالیت آن‌هاست. میدان‌ها، خیابان‌ها، پارک‌های یک شهر که فعالیت‌ها در آن شکل می‌گیرد به‌عنوان فضای شهری شناخته می‌شوند (بحرینی و طبیبیان، 1377). فضاهای شهری، در واقع فضاهایی بدون محدودیت دسترسی می‌باشند.

فضاهای عمومی شهر را می‌توان بر اساس میزان تعاملات اجتماعی به 3 دسته تقسیم کرد:

- 1- فضاهای عمومی که دسترسی آن برای همه امکان‌پذیر است.
- 2- فضاهای نیمه‌خصوصی یا نیمه عمومی که برای استفاده عموم آزاد است اما به دلیل برخی محدودیت‌ها، استفاده‌کننده خاص خود را دارد.
- 3- فضاهای خصوصی که به‌وسیله افراد اشغال می‌شود و اجازه فعالیت و حضور افراد را می‌دهد (فرخانی و همکاران، 1399: 195).

جرم: پدیده طبیعی-اجتماعی که از نظام، فرهنگ و تمدن هر اجتماع ناشی می‌شود و دارای خصوصیتی است که دائمی است و در واقع هر عملی که وجدان عمومی را جریحه‌دار کند، جرم محسوب می‌شود (دانش، 1995: 46).

جرم در علم حقوق، هرگونه عملی که برخلاف عرف و تکلیف یک فرد نسبت به جامعه باشد و در صورت ارتکاب به آن مستلزم مجازات است. منظور از جرم در فضای شهری، یعنی جرائمی که در فضاهای عمومی شهر مثل میدان‌ها، پارک‌ها و خیابان‌ها رخ می‌دهد (صالحی، 1387: 32). در جدول شماره دو، جمع‌بندی از نظریه‌های مکانی پیش‌گیری از جرم ارائه شده است.

از دیرباز شناسایی عوامل محیطی و مکانی بروز جرم و سعی در این عوامل و یا کاهش تأثیرات آن، مهم‌ترین راه‌کار افزایش ایمنی و پیش‌گیری از وقوع ناهنجاری‌های شناخته شده است، چراکه ناهنجاری‌های اجتماعی به‌هر نحو که از

انسان سر بزند دارای بستر و ظرف مکان و زمانی است که این رفتارها را از یکدیگر متمایز می‌سازند (ابراهیمی و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۱۱). در نقشه شماره یک، مثل مفهومی پژوهش نمایش داده شده است.

جدول شماره 2: جمع‌بندی نظریات پیش‌گیری از جرم

نظریه/ رویکرد	نظریه پرداز	مفهوم	اصول مورد تأکید
پیش‌گیری از جرم به‌وسیله طراحی محیط (CPTED)	جفری و سپس جیکوبز 1971	طراحی هوشمند و هدف‌مند محیط به‌منظور کاهش جرائم	تقویت قلمرو، نظارت، کنترل، حمایت از فعالیت، خوانایی
نظریه طراحی در برابر جرم	پونیز، 1980	توجه کردن به مکان‌های با دسترسی سریع مجرمین به‌منظور جلوگیری از وقوع جرائم شهری	تأکید بر ساخت فضاهای مقاوم در برابر جرم
نظریه مکان‌های جرم‌خیز	شرمن گارتین و برگر، 1989	وجود برخی عناصر خاص در برخی نقاط شهری که بیش‌ترین میزان ارتکاب جرم در آن‌جا وجود دارد	علت شناسی مکانی در برخی گره‌های شهری با نرم‌افزارهای خاص
نظریه سفر مجرمانه	ابتدا وایت 1932 سپس هریس 1980	در سفرهای مجرمانه برای ارتکاب جرم علیه اموال مسافت دورتری نسبت به ارتکاب جرم علیه اشخاص طی می‌شود	به‌کارگیری مفاهیم مکان و فاصله با کمک مدل‌های ریاضی به‌منظور کاهش جرائم
نظریه فضاهای قابل دفاع	اسکار نیومن 1970	برخی مؤلفه‌ها را در وقوع جرم مؤثر دانسته و در طراحی فضا به طراحان کمک می‌کند	سهیم کردن مردم در ساخت فضاهای شهری و کنترل رفتارهای اجتماعی
نظریه پنجره‌های شکسته	ویلسون و کلینگ 1982	پنجره‌های شکسته یک ساختمان باعث ارتکاب جرم می‌شود	-
نظریه فعالیت روزمره	کوهن و فلسون 1979	هرگونه تغییر در حرکت و فعالیت مردم و ارتباط با زمان، نوع و میزان جرائم را تعیین می‌کند	بررسی تأکید بر نقش ساختار جامعه و فعالیت‌های روزمره در ایجاد ارتکاب به جرم
نظریه انتخاب منطقی	کرنیش و کلارک 1986	اشاره به مجرمانی که ریسک بزرگی در انتخاب جرم خود می‌سنجند	کاهش منافع، افزایش خطر برای مجرم
نظریه امنیت از طریق طراحی (SBD)	انجمن پلیس لندن 1989	تشویق طراحی مکان‌های ایمن در مرحله برنامه‌ریزی و ساخت فضاها	تأکید بر اصولی چون مقیاس، ازدحام و فرم فضا، آلودگی صوتی و دیداری و محیطی و بصری، کنترل و ...
نظریه چشمان خیابان	جین جیکوبز 1960	نظارت در شهر به‌منظور افزایش امنیت	مرزبندی بین فضاهای عمومی و خصوصی و ایجاد اختلاط کاربری

منبع: نگارندگان

وضعیت جرم خیزی بافت های شهری با رویکرد کالبدی (نمونه مورد مطالعه: شهرک نیایش بوشهر)

سوال ۱: ارتباط بین میزان تراکم جمعیت و ساختار کالبدی و افزایش جرم چگونه است؟

هدف: شناسایی عوامل مؤثر در ناکارآمدی بافت و فضای شهری محله و ارائه راهکارهای مناسب جهت پیشگیری از جرم و ارتقای امنیت در شهرک نیایش بوشهر

سوال ۴: مهم ترین عوامل مؤثر در توزیع فضایی جرائم شهری محله نیایش شهر بوشهر چه عواملی است؟

نتیجه ۱: بین میزان بزهکاری و وقوع جرم و عدم نورپردازی مناسب در محله رابطه برقرار است.

نتیجه ۲: زمین ها و ساختمان های رهاشده به سطح امنیت شهرک نیایش آسیب وارد می کند.

شکل شماره ۱: مدل مفهومی پژوهش

منبع: نگارندگان

روش

پژوهش حاضر با استفاده از روش توصیفی-تحلیلی و پیمایشی انجام گرفته است و هم چنین به لحاظ قابلیت اجرایی، کاربردی هست. یکی از انواع روش های پژوهش، روش توصیفی است که به دنبال شناخت بهتر با هدف مند واقعیت های موجود و توصیف شرایط با پدیده های مورد بررسی است. در هر پژوهشی بعد از گردآوری، استخراج و طبقه بندی داده ها و اطلاعات در اشکال مختلف، مانند جداول آماری با استفاده از روش های مختلف، در جهت آزمون فرضیه ارزیابی می شود. در این مرحله داده ها و اطلاعات کسب شده در راستای پاسخ گویی به پرسش های پژوهش، ارزیابی فرضیه ها و رسیدن به اهداف پژوهش جهت داده و مورد تجزیه و تحلیل قرار می گیرند. قلمرو مکانی پژوهش، شهرک نیایش بوشهر می باشد. جامعه آماری جمعیت محدوده مورد مطالعه، افراد ساکن در شهرک نیایش هستند. ابزار گردآوری داده های مورد نیاز به دو صورت است: روش اول، مطالعه کتابخانه ای است که جهت تهیه داده های کیفی شامل تعاریف و مفاهیم و مبانی نظری از آن استفاده شد و در روش دوم پیمایش میدانی با استفاده از توزیع پرسش نامه است. پایایی پرسش نامه با توجه به مقدار آزمون آلفای

کروباخ 0/894 مورد تأیید قرار گرفت و روایی پرسش‌ها نیز از طریق مصاحبه با صاحب‌نظران کنترل شد. در ادامه از طریق پیمایش پرسش‌نامه‌ای، نظرات ساکنان در محدوده مورد مطالعه اخذ شده است. روش گردآوری داده‌های موردنیاز میدانی نیز از طریق پرسش‌نامه انجام گرفته است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار اسپ‌اس‌اس¹ استفاده شده است. در راستای تبدیل جدول شاخص‌ها به پرسش‌نامه، هر شاخص به صورت پرسشی با پاسخ‌های طیف پنج‌گانه لیکرت تعریف شده است. حجم نمونه تعداد پرسش‌نامه بر مبنای فرمول کوکران و با در نظر گرفتن $q=p=5/0$ و خطای 0/07 برابر با 196 به دست آمد که در نهایت 100 پرسش‌نامه در شهرک نیایش توزیع شد.

یافته‌های پژوهش

معرفی محدوده

محلۀ نیایش در استان بوشهر و در محدوده شمال غربی شهر بوشهر واقع شده است. این محلۀ از شمال با بلوار نیایش محدود شده است و با محله‌های مسکن‌مهر مجاورت دارد. از اماکن مهم این محلۀ می‌توان به مجتمع تجاری خلیج فارس اشاره کرد (نقشه شماره دو).

شکل شماره 2: موقعیت شهرک نیایش در بوشهر

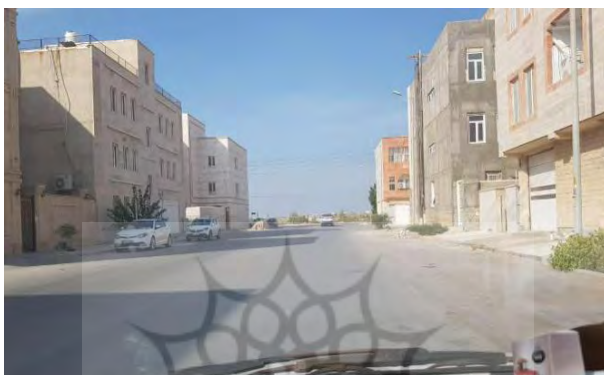
شهرک نیایش رفته‌رفته جمعیت حاضر در منازل خود را روزبه‌روز بیش‌تر می‌بینید. کمبود اراضی در شهر بوشهر و گرانی مسکن و زمین در محدوده منطقه یک و دو این شهر باعث شده تا مردم در این اوضاع و احوال نامساعد اقتصادی، این شهرک را برای زندگی خود برگزینند؛ اما به توجه به نوساز بودن این پروژه که در حدفاصل میان میدان مطهری تا تقاطع غیر هم‌سطح (برج مکان سابق) در بلوار آزادی قرار گرفته، در حال حاضر فاقد بسیاری از امکانات برای رفاه و آسایش مردم و همچنین امنیت برای ساکنان این منطقه است.

یافته‌ها

پرسش‌نامه با عنوان نظرسنجی ارتقای امنیت در شهرک نیایش به‌صورت الکترونیکی از طریق فرم‌ساز پرس‌لاین^۱ بین حجم نمونه 100 از طریق ارسال لینک در گروه‌های شبکه‌های مجازی توزیع شده است که به‌طور مساوی 50 نفر آقا و 50 نفر خانم انتخاب شدند. پرسش‌نامه دارای 19 پرسش بوده است که پنج پرسش آن مربوط به مشخصات فردی پاسخ‌دهندگان از جمله سن، جنسیت، تعداد افراد خانوار، شغل و میزان تحصیلات است. در زیر به بررسی اطلاعات مربوط به محله مورد مطالعه به‌استثنای مشخصات فردی پرداخته می‌شود. تعداد پرسش‌نامه بر مبنای فرمول کوکران و با در نظر گرفتن $q=5/0$ و $p=0/07$ برابر با 196 به‌دست آمد که در نهایت 100 پرسش‌نامه در شهرک نیایش توزیع شد.

ساخت کالبدی مکان: ساخت کالبدی یک مکان، بیان‌گر این است که طراحی یک یا چندین مؤلفه شهری باهدف دستیابی به امنیت بالا، گذراندن اوقات فراغت، افزایش تعاملات اجتماعی و ... است که به‌طور کلی می‌توان بیان کرد که با ساخت کالبدی مناسب عناصر شهری از قبیل فضاهای سبز، ساختمان‌های مسکونی و طراحی شهری مناسب و مواردی از این قبیل، می‌توان به بهبود یک محله و افزایش رضایت ساکنین آن دست یافت.

امنیت فیزیکی: یکی از اصول در ساخت فیزیکی مکان، امنیت فیزیکی نام دارد که با طراحی مناسب ساختمان‌ها و نظارت و حضور فیزیکی پلیس و مواردی از این قبیل ارتباط دارد. همان‌طور که از شکل‌های زیر مشخص است، اکثر خانه‌هایی که در شهرک نیایش هستند اکثر مواقع خالی از سکنه هستند و فضای مابین آن‌ها یک عرصه خراج از کنترل از لحاظ امنیت را به وجود آورده است (شکل شماره سه).

شکل شماره 3: بافت مسکونی شهرک نیایش

همان‌طور که از شکل شماره چهار مشخص است، کیفیت غالب ابنیه در محله قابل قبول است، هم‌چنین بناهای در حال ساخت بسیاری هم نیز دارد که بعضی از این بناها به‌صورت رهاشده وجود دارد که به ارتکاب جرم کمک می‌کند.

شکل شماره 4: بافت در حال ساخت رهاشده

در خصوص مواردی مانند ایستگاه‌های پلیس باید گفت که هیچ‌گونه ایستگاه پلیس انتظامی در سطح محله قرار ندارد و فقط گشت‌های شبانه در محله به صورت محدود حضور دارد.

تنوع و نظارت طبیعی: در خصوص تنوع و نظارت طبیعی، می‌توان این‌طور بیان کرد که به دلیل کاربری‌های تجاری بسیار اندکی در شهرک مانند بازار و دیگر فعالیت‌های 24 ساعته فعال در طول شبانه‌روز، این محله بعد از ساعت 9 شب در تابستان و ساعات 5 الی 6 شب در زمستان، به خاموشی می‌رود و تاریکی و سکوت محله را فرامی‌گیرد. هم‌چنین کوچه‌های عریض و ساختمان‌های نیمه‌کاره بسیاری در شهرک وجود دارد که دید و نظارت عمومی را کاهش داده و به ارتکاب جرم و خشونت کمک می‌کند. در تمامی خیابان‌های فرعی، تجهیزات و مبلمان شهری بسیار کم و در بعضی خیابان‌ها اصلاً وجود ندارد (شکل شماره پنج).

شکل شماره 5: بافت در حال ساخت رهاشده و زمین‌های بایر

شهرک نیایش در شب‌ها نور و روشنایی کافی را ندارد. هم‌چنین باید گفت که در بیش‌تر خیابان‌های فرعی این محله، تابلوهای آدرس وجود ندارد. در خصوص وضعیت پوشش شهرک نیایش باید گفت که هیچ‌گونه پوشش گیاهی خاصی در این محله به‌جز قسمت‌های اندک وجود ندارد و عاری از هرگونه پوشش سبز مانند شمشاد و ... است (شکل شماره شش).

شکل شماره 6: عدم نورپردازی مناسب در شب

اختلاط کاربری و فعالیت‌ها: کاربری غالب این محله مسکونی است، هم‌چنین زمین‌های بایر بسیاری در این محله وجود دارد و عمده کاربری‌های تجاری (دو یا سه کاربری تجاری) که وجود دارد به‌صورت تجاری است و کاربری تجاری با عنوان بازار ندارد. در هیچ کجای محله کاربری‌هایی مانند ورزشی و فرهنگی - اجتماعی وجود ندارد.

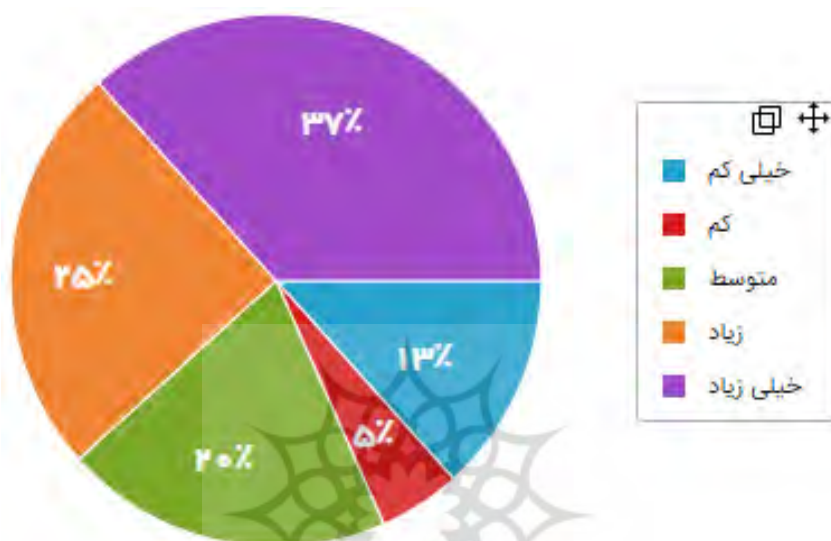
نظافت و پاکیزگی: به‌علت وجود فضاهای خالی بسیار در سطح محله، این فضاها به محلی برای ریختن زباله‌های ساختمانی و مصالح تبدیل شده است. هم‌چنین جوی‌های آبی که از این محله می‌گذرد، هیچ‌گونه جدول‌کشی مناسبی نداشته و کل شبکه راه به‌صورت شنی بوده و از زباله پر است.

طراحی محیطی: در ساختمان‌های طراحی‌شده شهرک نیایش هیچ‌گونه هماهنگی بین نماها وجود ندارد و در کل محله فقط یک پارک بازی کودکان قرار دارد و هیچ فضای سبز دیگری برای گذران اوقات فراغت در محله وجود ندارد.

کنترل دسترسی: در بیش‌تر خیابان‌های محله، به‌دلیل نبود کف‌سازی مناسب مانند آسفالت و سنگ‌فرش، هم‌چنین عدم توجه به پیاده راه، در اکثر کوچه‌های فرعی این محله هیچ پیاده‌راهی وجود ندارد.

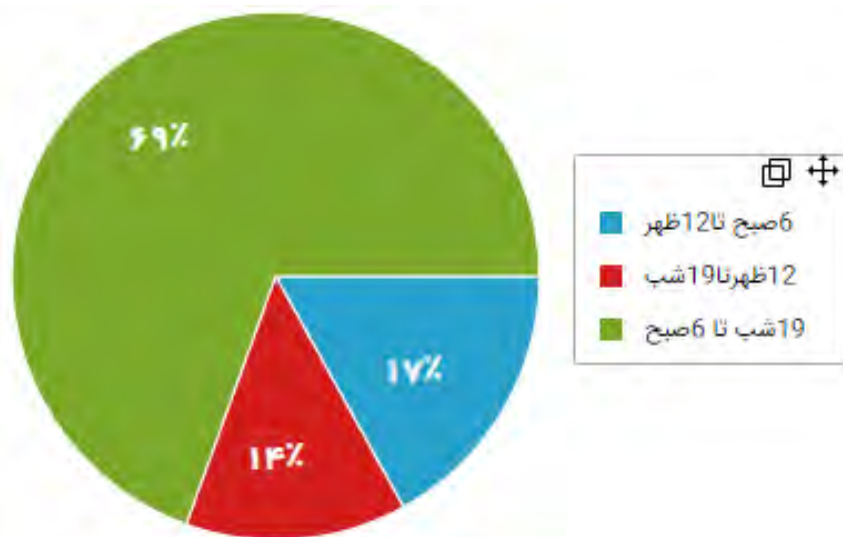
امنیت محدوده: در ابتدا مواردی چون احساس ناامنی و ترس از جرم در هنگام عبور از خیابان‌های محله، حس ناامنی در ساعات مختلف شبانه‌روز و وضعیت امنیت در محله مورد پرسش قرار گرفت که در رابطه با ترس از جرم

در هنگام عبور، 22 نفر از پاسخ‌دهندگان معادل 37 درصد پاسخ خیلی زیاد را انتخاب کردند. یکی از دلایل اصلی ترس از جرم در محله می‌تواند کوچه‌های تنگ و تاریک این محله باشد که علاوه بر نبودن روشنایی کافی در شب باعث جمع شدن افراد بزه‌کار می‌شود (نمودار شماره یک).

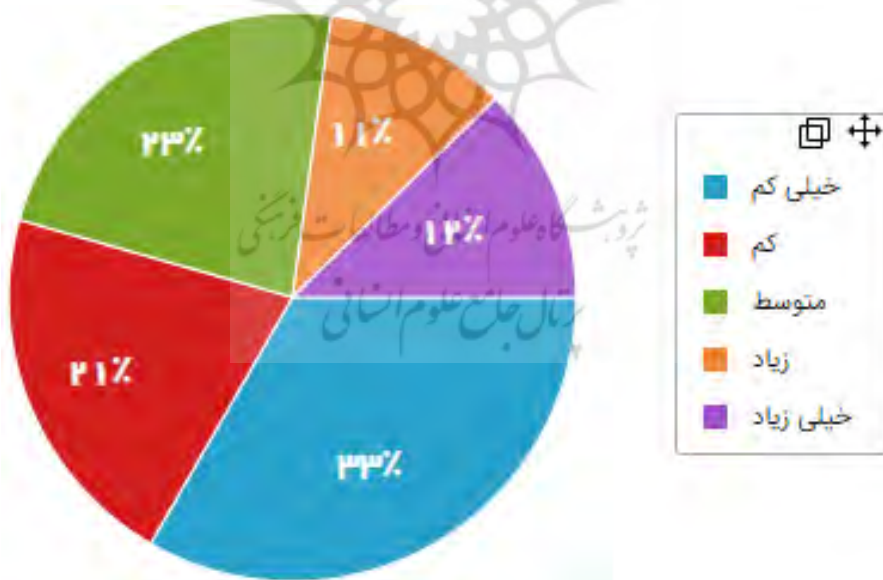
نمودار شماره 1: نمودار درصدی ترس از جرم

در مورد حس ناامنی در ساعات مختلف شبانه‌روز، باید گفت که بیش‌ترین درصد مختص به زمان 19 شب تا 6 صبح (69 درصد) است. به این دلیل که محله در ساعات 19 شب تا 6 صبح به حالت تاریکی و خاموشی می‌رود و سکوت محله را فرامی‌گیرد (نمودار شماره دو).

نمودار شماره 2: نمودار درصدی حس ترس در ساعات مختلف شبانه روز

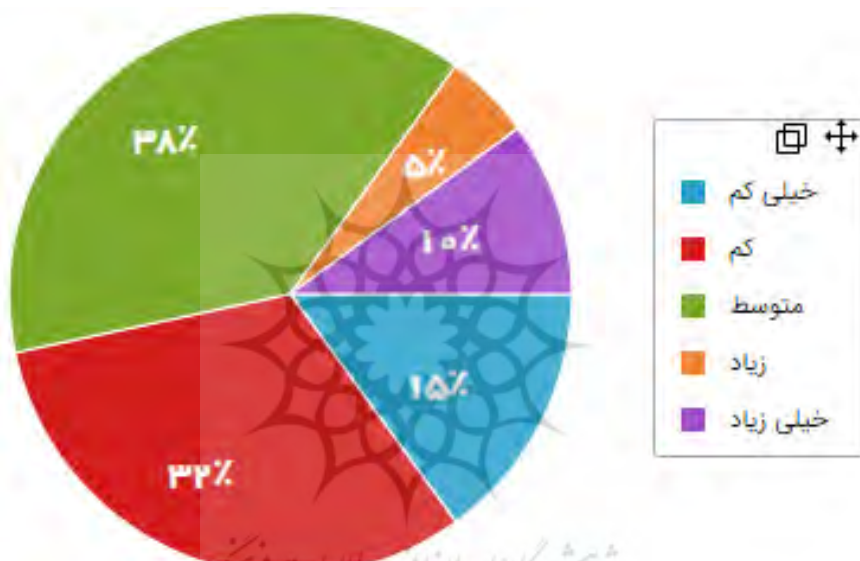
مورد بعدی نیز بررسی وضعیت امنیت در محله است که بیشترین پاسخ مربوط به خیلی کم (33 درصد) است (نمودار شماره سه).

نمودار شماره 3: نمودار درصدی وضعیت امنیت

در مورد نتیجه‌گیری می‌توان گفت که ترس از جرم در محله خیلی زیاد، حس ترس در ساعت 19 شب تا 6 صبح و وضعیت امنیت در محله خیلی کم است.

هم‌بستگی اجتماعی: در خصوص مورد فوق، پرسش‌هایی مانند میزان روابط اجتماعی مثبت بین ساکنین محله با یکدیگر بررسی شد که 38 درصد از پاسخ‌دهندگان بر روابط متوسط اتفاق نظر داشتند و 32 درصد دیگر بر روابط کم و خیلی کم نظر داشتند (نمودار شماره چهار).

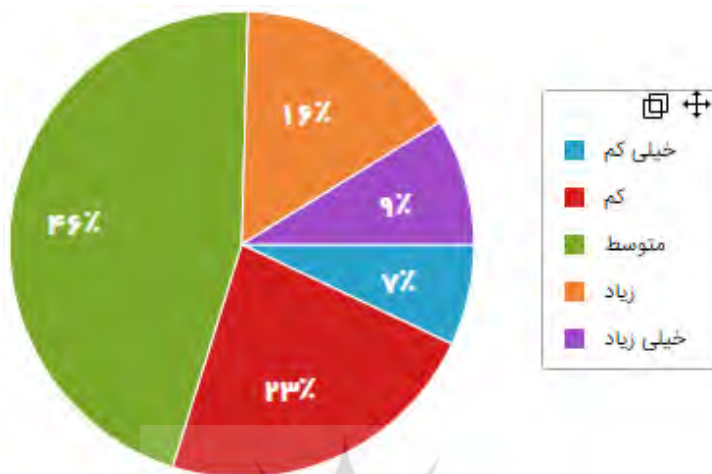

نمودار شماره 4: نمودار درصدی روابط اجتماعی

در نتیجه‌گیری مورد هم‌بستگی اجتماعی می‌توان گفت که روابط اجتماعی مثبت بین ساکنین محله با یکدیگر به صورت متوسط و کم است.

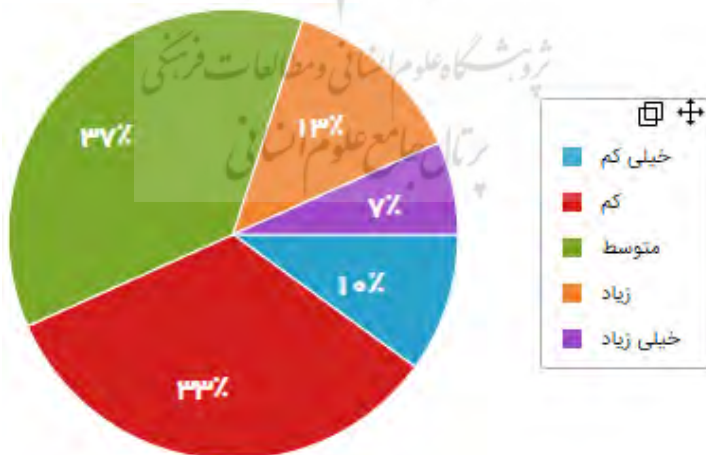
ارتباط با خارج محله: در مورد موضوع ارتباط با خارج محله، مواردی هم چون موضوع حمل و نقل عمومی، ارتباط اجتماعی ساکنین محله با محلات دیگر و مواردی مانند قابلیت پیاده‌روی و دوچرخه‌سواری بررسی و تحلیل شد. 46 درصد از پاسخ‌دهندگان در مورد ارتباط با محلات دیگر، پاسخ متوسط را

انتخاب کردند و 23 درصد دیگر بر کم بودن این رابطه اتفاق نظر داشتند (نمودار شماره پنج).

نمودار شماره 5: نمودار درصدی ارتباط با محلات دیگر

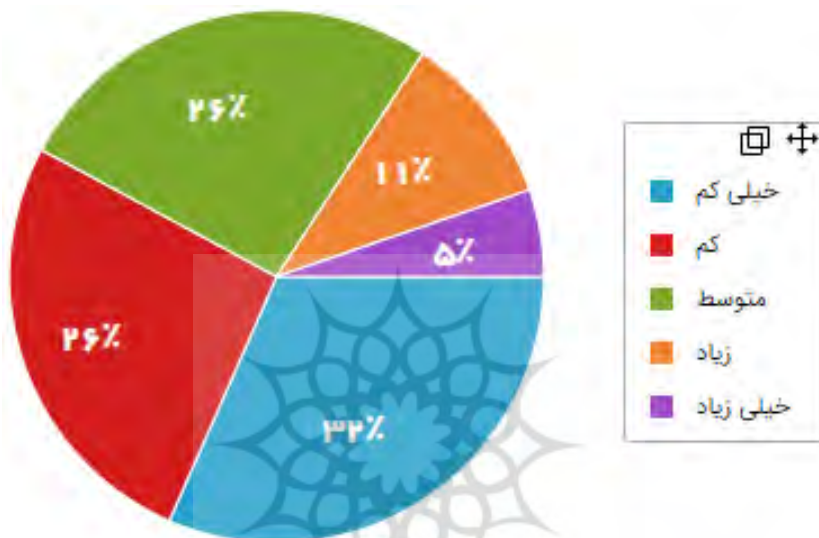
در خصوص وجود حمل‌ونقل عمومی باید گفت که 37 درصد از پاسخ‌دهندگان بر پاسخ متوسط و 33 درصد بر پاسخ کم نظر دادند. به دلیل دوری از مرکز شهر و در حاشیه بودن این محله، خدمات حمل‌ونقل عمومی مناسبی در محله وجود ندارد (نمودار شماره شش).

نمودار شماره 6: نمودار درصدی حمل‌ونقل عمومی

در خصوص پیاده‌روی و دوچرخه‌سواری باید گفت که 32 درصد پاسخ خیلی کم دادند و 26 درصد نیز پاسخ کم دادند.

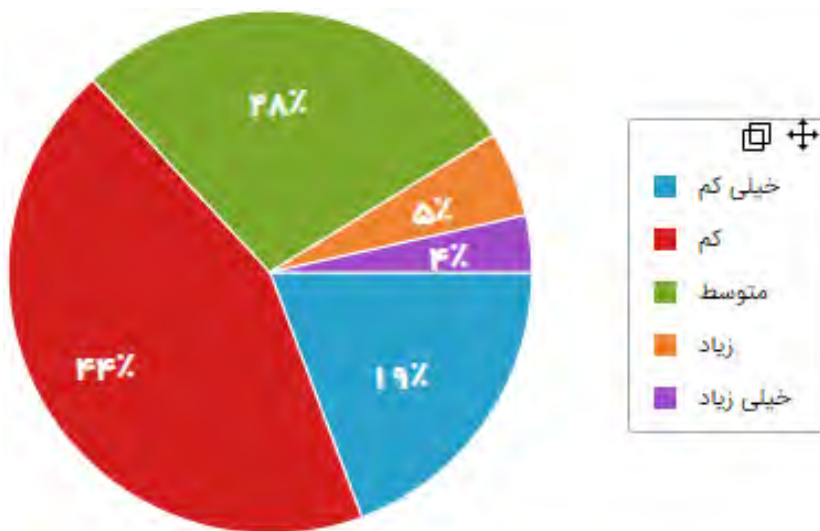
با توجه به مشاهدات و بررسی‌هایی که انجام شده می‌توان نتیجه گرفت که این محله امنیت کافی برای دوچرخه‌سواری و پیاده‌روی را علی‌الخصوص برای خانم‌ها ندارد (نمودار شماره هفت).

نمودار شماره 7: نمودار درصدی پیاده‌روی و دوچرخه‌سواری

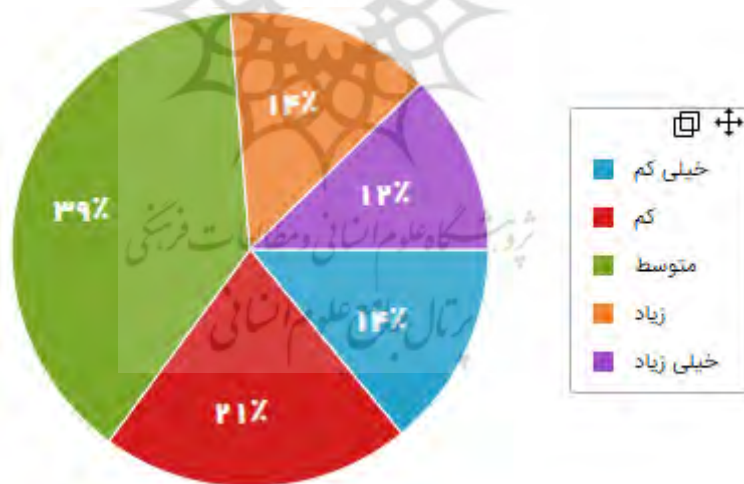
در نتیجه‌گیری مورد ارتباط با خارج محله از نظر روابط ساکنین محله با محلات دیگر به این صورت است که سطح متوسط و کم وجود دارد. از نظر حمل‌ونقل عمومی، امکانات متوسط و کم و هم‌چنین در خصوص پیاده‌روی و دوچرخه‌سواری، قابلیت خیلی کم و کم وجود دارد.

قلمرو گرایی: در خصوص مورد قلمروگرایی، مواردی هم‌چون نظارت طبیعی و اقدامات انجام‌شده توسط ترجمان‌های دولتی، استفاده مستمر ساکنین در خیابان‌های محله و نظارت ساکنین در امنیت محله مورد بررسی قرار گرفت. 44 درصد درصد از پاسخ‌دهندگان بر کم بودن و 28 درصد بر متوسط بودن این نظارت توسط ارگان‌های دولتی اتفاق نظر داشتند (نمودار شماره هشت).

نمودار شماره 8: نمودار درصدی نظارت ارگان‌های دولتی

در مورد استفاده مستمر ساکنین از خیابان‌های فرعی نیز باید گفت که 39 درصد پاسخ‌ها متوسط و 21 درصد پاسخ کم بوده است (نمودار شماره نه).

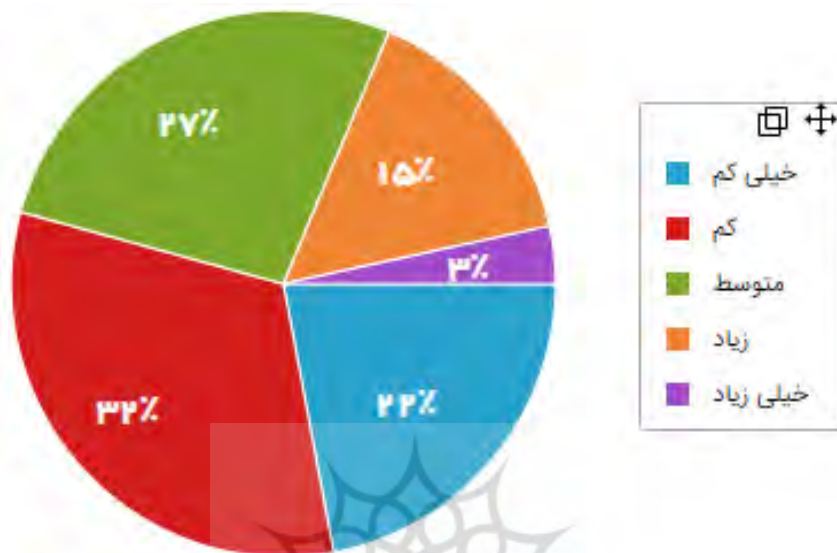

نمودار شماره 9: نمودار درصدی استفاده از فضا

مورد دیگر یعنی نظارت ساکنین در امنیت محله است که بررسی شده که نشان می‌دهد 32 درصد از پاسخ‌ها مربوط به کم و 27 درصد مربوط به متوسط

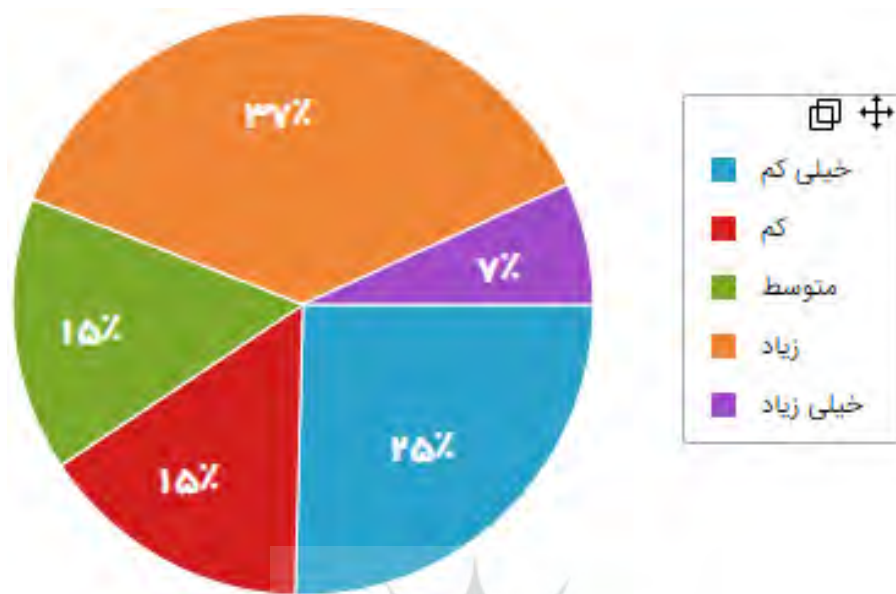
بوده است. به نظر می‌رسد به دلیل مشکلات اقتصادی و اجتماعی در ساکنین محله، نظارت قابل قبولی وجود نداشته باشد (نمودار شماره ده).

نمودار شماره 10: نمودار درصدی نظارت ساکنین

در خصوص نتیجه‌گیری موارد قلمروگرایی، می‌توان گفت که نظارت ارگان‌های دولتی در محله کم، استفاده ساکنین از خیابان‌های فرعی متوسط و نظارت ساکنین محله در امنیت کم است.

حس تعلق: در خصوص حس تعلق، مواردی هم‌چون آشنایی با خیابان‌های محله بررسی شد که 37 درصد پاسخ‌دهندگان زیاد و 25 درصد خیلی کم را انتخاب کردند. این انتخاب می‌تواند به دلیل سابقه سکونت بالا ساکنین در محله باشد (نمودار شماره یازده).

نمودار شماره 11: نمودار درصدی حس تعلق

با توجه به مباحث مطرح شده در این بخش به بررسی فرضیه‌ها و پاسخ به آن‌ها پرداخته می‌شود:

فرضیه اول: بین میزان بزه‌کاری و وقوع جرم و عدم نورپردازی مناسب در محله رابطه برقرار است (جدول شماره سه).

جدول شماره 3: نتایج آزمون فرضیه‌های اول

تعداد	میانگین	انحراف معیار	نمره تی	درجه آزادی	خطا
60	31/59	3/80	136/2	380	0/193

منبع: نگارندگان

آزمون تی تک نمونه¹، یک روش پارامتریک و یکی از انواع آزمون میانگین جامعه است. برای آزمون فرض پیرامون میانگین یک جامعه از آزمون تی تک نمونه استفاده می‌شود. در بیش‌تر پژوهش‌هایی که با مقیاس لیکرت انجام می‌شوند جهت بررسی فرضیه‌های پژوهش و تحلیل پرسش‌های تخصصی مربوط به آن‌ها از این آزمون استفاده می‌شود. بر اساس نتایج به‌دست‌آمده از

آزمون آماری انجام شده به روش تی تک نمونه‌ای که در جدول شماره سه نمایش داده شده است و با توجه به این که حد پایین و بالا در نتیجه آزمون هر دو مثبت بوده است از این رو میزان متغیر بیش تر از حد میانگین است پس نتیجه این گونه حاصل می‌شود که فرضیه مورد نظر برقرار است و بین میزان بزه کاری و وقوع جرم و عدم نورپردازی مناسب در محله رابطه برقرار است.

آزمون فرضیه دوم: زمین‌ها و ساختمان‌های رهاشده به سطح امنیت شهرک نیایش آسیب وارد می‌کند (جدول شماره چهار).

جدول شماره 4: نتایج آزمون فرضیه‌های دوم

تعداد	میانگین	انحراف معیار	نمره تی	درجه آزادی	خطا
60	25/69	3/59	123/479	359	0/183

منبع: نگارندگان

بر اساس نتایج حاصل از آزمون فرضیه دوم که به روش تی تک متغیره صورت پذیرفت این گونه می‌توان بیان نمود زمین‌ها و ساختمان‌های رهاشده به سطح امنیت شهرک نیایش آسیب وارد می‌کند. به این شرح که حد بالا و پایین آزمون هر دو اعداد مثبت را نشان می‌دهند که بیان‌گر این مطلب است که میزان متغیر در فرضیه بالا بیش تر از حد میانگین بوده است. بر این اساس فرضیه فوق برقرار است.

بحث و نتیجه‌گیری

بررسی یافته‌ها نشان می‌دهد که محلات شهری برای کسب امنیت، باید برنامه‌ریزی دارای انسجامی براساس نیازهای شهروندان و کاهش وقوع جرم داشته باشند. در برنامه‌ریزی و طراحی شهری، وقوع رفتارهای ناهنجار و امنیت، کم‌تر مورد توجه قرار می‌گیرد. با افزایش برنامه‌ریزی در شهر، احتمال جرم در فضاهای شهری کاهش می‌یابد. به نظر برخی پژوهش‌گران، برنامه‌ریزی شهری نادرست سبب جرم در محلات شهری می‌شود. سرزندگی، ترکم، در دسترس بودن و اختلاط کاربری از عوامل تأثیرگذار در افزایش امنیت است. یافته‌ها نشان می‌دهد که وضعیت امنیت و پیش‌گیری از جرم در این محله، مطلوب و قابل

قبول است. برای ارتقای امنیت در محلات شهری باید نظارت عمومی، تجهیز شدن فضاهای عمومی به دوربین‌ها بیش‌تر مورد توجه قرار گیرد. برای کنترل امنیت و پیش‌گیری از وقوع جرم باید بر افزایش نظارت عمومی و گشت پلیس، مدیریت کاربری‌های متروکه و رها شده، انتقال کاربری‌های مزاحم و ناسازگار با امنیت تأکید بیش‌تری شود. حاجی‌علی‌زاده و همکاران (1396) و کلاتری و نجفی (1399)، نیز در نوشته‌های خود بیان می‌دارند. که اصول یادشده در محلات شهر زنجان سیاست‌هایی جهت تبدیل شدن محلات آن به محله‌ای امن خواهند بود. در نهایت، تحلیل روابط علی بین مؤلفه‌های ارتقای امنیت و پیش‌گیری از وقوع جرم با تحلیل مسیر در قالب مؤلفه‌های نه‌گانه مدل (نیروی محرکه- فشار- وضعیت- تأثیر- پاسخ)¹ نشان داد که مؤلفه پاسخ با اثر مستقیم 0/542 بیش‌ترین ارتباط را با ارتقای امنیت و پیش‌گیری از وقوع جرم در مجتمع‌های مسکن مهر شهر زنجان دارد. به‌عبارتی جامعه آماری در تبیین روابط بین مؤلفه‌های مستقل و وابسته بر این باورند که آن‌چه که می‌تواند امنیت شهری را در زمینه طراحی محیطی ارتقاء ببخشد، مؤلفه‌های مبتنی بر افزایش ضریب ایمنی محیط است. در نتیجه هر چقدر طراحی محیطی بر کاهش وقوع جرم در زمینه طراحی مبلمان در محیط‌های عمومی؛ مناسب‌سازی محله برای اқشار آسیب‌پذیر؛ روشنایی و خوانایی شهر به‌ویژه در شب‌ها توجه شود، می‌تواند در پیش‌گیری از وقوع جرم و ارتقای امنیت شهری بیش‌تر مؤثر واقع شود.

در خصوص اهداف، راهبردها و سیاست‌های باز توسعه محله باید گفت که اهداف کلان و خرد با تمرکز بر عناصر موردبررسی در ساخت فیزیکی و اجتماعی مکان، در راستای اهداف کلی پژوهش و به‌منظور نیل به چشم‌انداز محله تهیه‌شده است. متولی انجام این مسائل شهردای و هم‌چنین نیروی دریایی بوشهر است زیرا این شهرک برای کارمندان این ارگان به‌وجود آمده است. هم‌چنین از نظر سطح‌بندی، در چهار سطح اهداف کلان، اهداف خرد، راهبردها و سیاست به‌صورت سلسه‌مراتبی در نظر گرفته‌شده است که در جدول شماره پنج آمده است.

جدول شماره 5: اهداف، راهبردها و سیاست‌های عملیاتی در شهرک نیایش

اهداف کلان	اهداف خرد	راهبرد	سیاست
ارتقای اجتماعی- فرهنگی و ظرفیت‌های محلی	القای حس امنیت در محله	افزایش دید و رؤیت‌پذیری	افزایش نورپردازی و روشنایی در ورودی و خروجی و هم‌چنین در خیابان‌های فرعی محله
	تقویت حس همسایگی و افزایش تعاملات اجتماعی	تقویت روابط همسایگی و تعاملات اجتماعی ساکنین	برگزاری مراسمات فرهنگی- اجتماعی در محله به‌منظور نزدیک کردن ساکنین به هم
	حضور بیش‌تر ساکنین و محلات دیگر در فضاهای عمومی محله	تقویت پیوندهای اجتماعی	استفاده از مبلمان شهری مناسب و تقویت منظر مجموعه
	بالا بردن ظرفیت‌های ورزشی، اجتماعی و فرهنگی در محله	فراهم کردن کاربری‌های مرتبط با ورزشی و فرهنگی	ایجاد کانون‌های فرهنگی و باشگاه‌های ورزشی
ارتقای کالبدی محله	خوانایی و ایجاد هویت	افزایش دسترسی به تمام محله	بهبود شبکه معابر و رعایت سلسله‌مراتب دسترسی
	ایجاد یک محله سرزنده و فعال در شبانه‌روز	ایجاد کاربری‌های مختلط و فعالیت‌های شبانه	ایجاد بازارچه‌های محلی، ایجاد هایپرمارکت‌ها، میوه‌فروشی‌ها و بازارهای تجاری
	ایجاد یک محله سالم و سبز	سامان‌دهی فضاها و خانه‌های متروکه و رهاشده	جلوگیری از ساخت‌وسازهای بی‌ضابطه
	ارتقای حمل‌ونقل عمومی به‌منظور بهبود دسترسی	افزایش دسترسی به حمل‌ونقل عمومی	ساماندهی خدمات حمل‌ونقل در محله
	گسترش و تشویق به پیاده‌روی و دوچرخه‌سواری	تقویت و فراهم کردن قابلیت پیاده‌روی و دوچرخه‌سواری	تقویت و فراهم کردن پیاده‌روی و دوچرخه‌سواری
	بهبود و تقویت ساخت‌وسازها	فراهم کردن و تسهیل در ساخت‌وساز	اعطای وام به خانوارها جهت بهبود و تأمین مسکن از طرف ارگان‌های مربوطه
	ارتقای اقتصادی و زیست‌محیطی محله	ارتقای کیفیت اقتصادی خانوارها، تقویت نقش اقتصادی محله	افزایش اشتغال در بین ساکنین

اهداف کلان	اهداف خرد	راهبرد	سیاست
	افزایش بهداشت عمومی در محله	بهبود سیستم جمع‌آوری آب‌های سطحی	تعمیر تجهیزات فاضلاب و بهداشتی و جمع‌آوری زباله به صورت نظم
	ارتقای فضاهای سبز و پوشش گیاهی محله	تقویت پوشش گیاهی	طراحی فضاهای سبز و پارک بازی برای کودکان و گذران اوقات فراغت

منبع: نگارندگان

سپاس‌گزاری

نویسندگان مقاله، از کلیه کسانی که در فرآیند تدوین این پژوهش همکاری نموده‌اند، کمال تشکر و قدردانی را دارند.

منابع

- ابراهیمی، نسرين، علیرضا، ندا، خدادادی، احمد، و بشارت نیا، مهدی (1394). مروری بر روش‌های آماری تحلیل داده‌های جرم مبتنی بر مکان. فصلنامه علمی علمی ترویجی توسعه سازمانی پلیس، 12(53)، 89-112. موجود در آدرس: <https://www.magiran.com/p1456103>
- الیاس‌زاده، سیدنصرالدین، و ضابطیان، الهام (1389). بررسی شاخص‌های برنامه‌ریزی شهری مؤثر در ارتقاء امنیت زنان در فضاهای عمومی با رویکرد مشارکتی (نمونه موردی: بخش مرکزی شهر تهران). نشریه هنرهای زیبا: معماری و شهرسازی، 2(44)، 43-56. موجود در آدرس: <https://dorl.net/dor/20.1001.1.22286020.1389.2.44.5.8>
- الیاسی، امیر، ستایش مهر، محمود، و رجبی، امیر (1395). بررسی رابطه طراحی فضای شهری با گرایش به ارتکاب جرم شهروندان و راه‌کارهای پیش‌گیری از آن (مورد مطالعه: خیابان‌های شهر اصفهان). فصلنامه علمی پژوهشی مطالعات امنیت اجتماعی، 69-90. موجود در آدرس: <https://www.magiran.com/p1961886>
- بحرینی، سید حسین، و طبیبیان، منوچهر. (1377). مدل ارزیابی کیفیت محیط زیست شهری. موجود در آدرس: <https://civilica.com/doc/1577737>
- بهزادپور، محمد، و ساروخانی، سمیه. (1399). بررسی میزان پیش‌گیری از جرم با استفاده از طراحی محیط (C.P.T.E.D). معماری‌شناسی، 3(17). موجود در آدرس: <https://sid.ir/paper/526313/fa>
- جزایری، رضا و احمدی، فرشته (1397). برنامه‌ریزی شهری در راستای پیش‌گیری از جرم و ارتقای سطح امنیت در فضای شهری (محلّه نمدمال‌های شهرکرد). ششمین کنگره بین‌المللی توسعه و ترویج علوم و فنون بنیادین در جامعه. موجود در آدرس: <https://civilica.com/doc/916761>
- حاتمی‌نژاد، حجت، حاتمی‌نژاد، حسین، زیاری، کرامت‌اله، و پوراحمد، احمد (1399). نقش فضاهای شهری در خلق الگوهای رفتاری ناهنجار با تأکید بر عامل پیش‌گیری از وقوع جرم در محلّه چهارباغ منطقه ثامن مشهد. مطالعات ساختار و کارکرد شهری، 7(24)، 99-127. موجود در آدرس: <https://doi.org/10.22080/usfs.2020.16915.1845>

- حاجی علی‌زاده، جواد، حیدری، محمدتقی، رشیدی، ابراهیم، و حصار، اصغر (1396). تحلیل مکانیزم‌های سپتد مؤثر بر امنیت و کاهش بزه در بافت‌های فرسوده شهری (مطالعه موردی بافت فرسوده بخش مرکزی شهر زنجان). پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی، 6(3)، 51-72. موجود در آدرس: <https://doi.org/10.22108/ssoss.2017.85506.0>
- حسینیون، سولماز (1386). ایجاد حس امنیت در فضای شهری. شهرداری‌ها، 8(82). موجود در آدرس: <https://sid.ir/paper/478725/fa>
- حیاتی، حامد، رستمی، فرنوش، و پودات، زهرا (1397). بررسی عوامل مؤثر بر کاهش جرائم فردی و افزایش امنیت در فضاهای شهری با استفاده از نظریه CPTED. موجود در آدرس: <https://civilica.com/doc/821216>
- حیدری، محمدتقی، و حضرتی، مجید (1399). تبیین نقش امنیت اجتماعی در ارتقاء مولفه‌های سلامت اجتماعی محلات اسکان غیررسمی (موردی: محله اسلام‌آباد شهر زنجان). مطالعات برنامه‌ریزی سکونت‌گاه‌های انسانی، 5(1)، 233-248. موجود در آدرس: https://journals.iau.ir/article_672504.html
- خانعلی‌زاده بنا، مریم، و تاج‌الدین، محمدباقر. (1397). عوامل اجتماعی مؤثر بر بروز خشونت در فضای عمومی شهر تهران. مطالعات امنیت اجتماعی، 9(54)، 21-54. موجود در آدرس: <https://www.magiran.com/p2127342>
- دیویس، لولین. (1401). مکان‌های امن. ترجمه محسن هنرور و امین امینی، انتشارات آرمان شهر، تهران.
- ژان، رهی (1385). مفهوم شهر (1). تاریخچه مختصری از جامعه‌شناسی شهری مکتب شیکاگو، ترجمه مینا مخبری، چاپ اول، تهران: نشر ایران.
- ساروخانی، باقر، و نویدنیا، منیژه (1385). امنیت اجتماعی خانواده و محل سکونت، در تهران. رفاه اجتماعی، 6(22)، 87-107. موجود در آدرس: <https://sid.ir/paper/56739/fa>
- صالحی، اسماعیل (1387). ویژگی‌های محیطی فضاهای شهری امن. تهران، مرکز مطالعات و تحقیقات شهرسازی و معماری.
- عامری، محمدعلی، سیاح البرزی، هدایت، سلیمی سبحان، محمدرضا، و بالای چلندر، مصطفی (1400). طراحی محیطی و تأثیر آن در پیش‌گیری جرم در

فضاهای پیراشهری کلان‌شهر کرج مورد: هشتگرد. توسعه فضاهای پیراشهری، (1)، 145-158. موجود در آدرس:

<https://dorl.net/dor/20.1001.1.26764164.1400.3.1.9.3>

— عبدی، محمدحامد، و علیزاده، هوشمند (1397). کاربست ویژگی‌های مکان امن و پایدار به منظور ارتقای امنیت فضاهای شهری؛ نمونه پژوهشی محدوده مرکزی شهر سنندج. نشریه علمی شهر ایمن، (2)، 1-19. موجود در آدرس:

<https://civilica.com/doc/994380>

— فرخانی، میلاد، شیخ‌اوه اسلامی، علیرضا و نوروزی، مانیا (1399). بازطراحی فضاهای شهری بازطراحی فضاهای شهری با تأکید بر ارتقای احساس امنیت (مطالعه موردی بافت تاریخی و قدیمی شهر خرم‌آباد). جغرافیا و روابط انسانی، 3 (1)، 187-206. موجود در آدرس:

<https://doi.org/10.22034/gahr.2020.230747.1401>

— کلانتری، محسن، و نجفی، سعید (1399). کیفیت زندگی و امنیت شهری: ارتباط بین رضایت از کیفیت زندگی و احساس امنیت در محالت شهری (موردپژوهی: محلات کارمندان و اسلام‌آباد شهر زنجان). پژوهش‌های جغرافیای اقتصادی، (2)، 1-67. موجود در آدرس:

<https://dorl.net/dor/20.1001.1.27173747.1399.1.2.4.5>

— کلانتری، محسن، پوراحمد، احمد، و ابدالی، یعقوب (1398). تحلیل فضایی بزه‌کاری در بافت‌های ناکارآمد شهری. مطالعه موردی: محله هرنندی، منطقه 12 تهران. فصلنامه علمی پژوهش‌های بوم‌شناسی شهری، (10)، 19-49. موجود در آدرس:

<https://dorl.net/dor/20.1001.1.25383930.1398.10.19.3.6>

— کلانتری، محسن، عباسی‌فلاح، وحید، ابدالی، یعقوب، و احساسی‌خواه، مهدی (1399). تحلیل فضایی قانون‌های جرم‌خیز در بافت کالبدی شهر پاکدشت. مجله شهر پایدار، (3)، 1-107. موجود در آدرس:

<https://doi.org/10.22034/jsc.2020.187370.1019>

— نایبی، هوشنگ، و سلیمانی، مهدی (1396). بررسی رابطه وضعیت کالبدی-فضایی، جرم و احساس امنیت در فضاهای شهری (مطالعه موردی پیاده‌روها در شهر خرم‌آباد). مطالعات جامعه‌شناختی شهری (مطالعات شهری)، (7)، 1-22. موجود در آدرس:

<https://sanad.iau.ir/Journal/urb/Article/1015801>

- نصیری، ثریا، نصیری، تایماز، و نصیری، ولی (1402). تحلیل و بررسی امنیت زندگی و بزه‌کاری در بافت‌های ناکارآمد شهری در شهرپارس‌آباد. جغرافیا و روابط انسانی، 5(4)، 541-516. موجود در آدرس:
<https://dorl.net/dor/20.1001.1.26453851.1402.5.4.28.3>
- نویدنیا، منیژه (1388). چشم‌انداز پلیس؛ امنیت و سرمایه اجتماعی. مطالعات راهبردی، 12(2) (مسلسل 44)، 46-29. موجود در آدرس:
<https://sid.ir/paper/92745/fa>
- Cozens. (2002). Sustainable Urban Development and Crime Prevention through Environmental Design for British City, Towards an Effective Urban environmentalism for the 21st Century School of Technology, University of Glamorgan, Glamorgan CF371NL, UK. Available at:
DOI: 10.1016/S0264-2751(02)00008-2
- Cozens, S. Hiller, D. (2005). Crime prevention through environmental design (CPTED): a review and modern bibliography University of Glamorgan, Pontypridd, UK. Available at:
DOI: 10.1108/02637470510631483
- Crowe, T. (2000), Crime Prevention Through Environmental Design: Applications of Architectural Design and Space Management Concepts, 2nd ed, butterworth-heinemann, oxford. Available at:
<https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190264079.013.316>
- Danesh, TZ. (1995), who is guilty, criminology is, keyhan Publishing, Sixth Edition.
- National Crime Prevention Council. (2003), Crime prevention through environmental design. Available at:
www.ncpc.gov.sg.
- Sukartini, N. M., Auwalin, I., & Rumayya, R. (2021). The impact of urban green spaces on the probability of urban crime in Indonesia. Development Studies Research, 8(1), 161-169.
- Yongwook, J., Yonngil, K., & Myungsik, L. (2018), Effectiveness of a Project Applying Crime Prevention through Environmental Design in an Urban Area in South Korea. Journal of Asian Architecture and Building Engineering. Available at:
<https://doi.org/10.3130/jaabe.16.543>